

ФІЛОСОФІЯ

ХРЕСТОМАТІЯ

Київ
Видавництво
Київського національного університету «НАУ-друк»
2009

Народна єдність так очевидно не полягає ні в географічній єдності території, ні в державній, ні в релігійній єдності, ні в схожості зовнішнього способу життя, їжі, одягу, характеру споруд, вдач, звичаїв, ні в мірі економічного, юридичного, наукового і художнього розвитку, що, не доводячи це на окремих прикладах, досить послатися на відсутність усіх цих єдностей у будь-якому з великих народів.

Якщо ж це так, то не тільки краща, але і єдина прикмета, за якою ми впізнаємо народ і разом з тим єдину, незамінну нічим, і неодмінну умову існування народу, — єдність мови...

Тому народність, тобто те, що робить відомий народ народом, полягає не в тому, *що* виражається мовою, а в тому, *як* виражається.

Якби мови були тільки засобами позначення думки вже готової, що утворилася окремо від них, як справді вважали в минулому, почасти і в нинішньому столітті, то їхні відмінності стосовно думки можна було би порівняти з відмінностями почерків і шрифтів однієї і тієї самої абетки. За такого стану справи було б імовірним, як скоро поширилося би переконання, що різниця між мовами лише зовнішня і несуттєва, що прихильність до своєї мови є лише справа звички, позбавленої глибоких підстав, то люди розпочали б змінювати мови з такою ж легкістю, як міняють одяг. У результаті можна було би чекати на те, що подібно до того, як задля відомих зручностей філологи пристосовують латинське письмо до безлічі різних мов, і як встановлюються загальні системи мір і ваги, рано чи пізно була би прийнята найімовірніше абсолютно штучна, найбільш легка і проста спільна мова. Можна би чекати, що така мова, яка зародилася на вершинах інтелігенції, що має вже і тепер спільні штучні мови для очей, як-то цифри, алгебраїчні, хімічні і метеорологічні знаки, поступово спускалася б у нижчі сфери і, нарешті, обійняла би все людство.

Але нашому століттю належить відкриття, що мови тому тільки слугують позначенням думки, що вони є засобами перетворення первинних, до-мовних елементів думки і тому можуть бути названі засобом утворення думки. Мови різні не тільки за ступенем своєї зручності для думки, але і якісно, тобто так, що дві порівнювані мо-

ви можуть мати однакову міру досконалості при глибокій відмінності свого ладу. *Загальнолюдські* властивості мови такі: за звуками — членороздільність; із внутрішнього боку — те, що всі вони є системами символів, які слугують думці. Потім усі інші їхні властивості — *племінні*, а не загальнолюдські. Немає жодної граматичної і лексичної категорії, обов'язкової для всіх мов...

Потебня О. Мова та народність. Про націоналізм.